

Jon Krakauer

Missoula

Verkrachting en het rechtssysteem
in een universiteitsstad

Vertaald door Marion Drolsbach en
Janet Limonard

2016 Prometheus Amsterdam

Noot van de auteur

Verkrachting is een misdrijf dat veel vaker voorkomt dan de meeste mensen beseffen, en vrouwen van studentenleeftijd zijn het vaakst het slachtoffer. Volgens een speciaal rapport van het Amerikaanse ministerie van Justitie uit december 2014 werd ‘in de periode 1995-2013 bij vrouwen in de leeftijd van 18 tot 24 jaar het hoogste percentage verkrachtingen en slachtoffers van seksuele mishandeling geconstateerd ten opzichte van alle andere leeftijdsgroepen’. In het rapport werd geschat dat in dit cohort met een hoog risico jaarlijks 0,7 procent seksueel wordt mishandeld – circa 110.000 jonge vrouwen. Bij dit onderzoek ging het echter voornamelijk om het documenteren van de criminaliteit, waarbij werd uitgegaan van een betrekkelijk beperkte definitie van seksueel geweld. De respondenten in het onderzoek werd met name niet gevraagd naar incidenten waarbij ze misschien niet in staat waren toestemming te geven terwijl ze onder invloed van drugs of alcohol verkeerden.

Een andere federale instelling, de Centers for Disease Control and Prevention (CDC), heeft in september 2014 een rapport uitgebracht waarin het probleem van seksueel geweld niet vanuit strafrechtelijk oogpunt werd onderzocht, maar vanuit het gezichtspunt van de volksgezondheid, en waarin meer aandacht werd geschonken aan seksuele mishandelingen waarbij sprake was van drugs en alcohol. Dat leverde heel andere cijfers op. Op grond van gegevens uit 2011 werd er in het CDC-onderzoek geschat dat van alle leeftijdsgroepen 19,3 procent van de Amerikaanse vrouwen ‘ooit in hun leven is verkracht’ en dat 1,6 procent van de Amerikaanse vrouwen – bijna tweeënhalf miljoen personen – ‘aangaf in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek te zijn verkracht’.

Zoals uit de ongelijke resultaten van deze twee overheidsonderzoeken blijkt, valt niet met zekerheid te zeggen hoeveel vrouwen er elk jaar worden verkracht. Het kwantificeren van de prevalentie van

seksueel geweld is een zeer speculatieve bezigheid, omdat minstens 80 procent van de mishandelenden geen aangifte doet van het misdrijf. Dit boek is een poging om te begrijpen wat zo veel verkrachtings-slachtoffers ervan weerhoudt om naar de politie te stappen, en om de negatieve gevolgen van seksueel geweld te doorgronden vanuit het oogpunt van hen die er de dupe van zijn geworden.

Met dat doel heb ik geschreven over een golf van seksuele mishandelingen in slechts één Amerikaanse stad – Missoula, Montana – van 2010 tot en met 2012. De slachtoffers van de mishandelingen waren toevallig vrouwelijke universiteitsstudenten, hoewel jonge vrouwen die niet naar de universiteit gaan waarschijnlijk een nog groter risico lopen. Het zijn overigens niet alleen jonge vrouwen – en zelfs niet uitsluitend vrouwen – die gevaar lopen te worden verkracht. In het hierboven geciteerde CDC-rapport wordt geschat dat ongeveer tweeënhalf miljoen nu levende Amerikaanse mannen ooit tijdens hun leven zullen worden verkracht. Dat is 1,7 procent van de mannelijke bevolking.

Het onderzoek voor dit boek omvat interviews met slachtoffers, hun families en kennissen en, indien mogelijk, de mannen die ervan zijn beschuldigd dat ze de vrouwen over wie ik heb geschreven hebben mishandeld, maar ik heb niet met ieder slachtoffer of iedere vermeende belager gesproken. Om zo veel mogelijk kennis te vergaren en te bevestigen wat mijn bronnen me vertelden, heb ik uitgebreid gesproken met vooraanstaande psychologen en advocaten, heb ik rechtszaken bijgewoond en duizenden pagina's gelezen van rechtbanknotulen en -dossiers, e-mails, brieven, aangifteformulieren en documenten naar aanleiding van disciplinaire procedures van de universiteit, heb ik geluisterd naar opnamen van ondervragingen door de politie en disciplinaire procedures van de universiteit en heb ik krantenartikelen, de bevindingen van overheidsonderzoeken en wetenschappelijke artikelen in collegiaal getoetste vakbladen bestudeerd.

Telkens wanneer er op de pagina's hierna een dialoog tussen aanhalingstekens staat, gaat het om een letterlijk citaat van de spreker, een letterlijk citaat van een bron die vertelt wat hij of zij de spreker heeft horen zeggen, een letterlijk citaat van een opname van een officiële procedure of een letterlijk citaat van het verslag van een officiële procedure.

Sommige delen van het boek zijn wellicht niet gemakkelijk om te lezen. Sommige gebeurtenissen die ik beschrijf zijn uitermate schokkend. Bovendien is er sprake van een groot aantal personen van wie verschillende een pseudoniem hebben gekregen om hun privacy te waarborgen. Als geheugensteuntje voor de lezer om iedereen uit elkaar te houden, zijn de namen van alle personen die meer dan een of twee keer voorkomen opgenomen in een alfabetische lijst achter in het boek, op pagina 393.

Jon Krakauer, februari 2015

Deel 1

Allison

Zouden we vrouwen moeten behandelen als onafhankelijke individuen die voor zichzelf verantwoordelijk zijn? Uiteraard. Maar verantwoordelijk zijn heeft niets te maken met verkracht worden. Vrouwen worden niet verkracht omdat ze hebben gedronken of drugs hebben gebruikt. Vrouwen worden niet verkracht omdat ze niet voorzichtig genoeg zijn geweest. Vrouwen worden verkracht omdat iemand hen heeft verkracht.

Jessica Valenti
The Purity Myth

I

Office Solutions & Services, een bedrijf in kantoorartikelen in Missoula, hield zijn kerstborrel van 2011 pas op 6 januari 2012. Als tegenwicht voor de kille avond in Montana had het personeel de zaak in Hawaïaanse stijl versierd. Rond negen uur 's avonds zaten dertig tot veertig mensen – hoofdzakelijk medewerkers en hun gezinnen – te kletsen, spelletjes te spelen en drankjes te drinken uit rode plastic bekertjes in een zaal die uitkeek op een parkeerplaats, toen er een glanzende Chrysler 300 sedan kwam aanrijden en vlak voor de muurhoge ramen tot stilstand kwam, waardoor hij de aandacht van de feestgangers trok. Twee goedgeklede mannen met stugge gezichten stapten uit en bleven naast de wagen staan. 'Het was een mooie zwarte auto,' herinnert Kevin Huguet, de eigenaar van Office Solutions, zich.

Terwijl hij de Chrysler stond te bewonderen, vroeg een van zijn verkopers: 'Wie zijn die kerels?'

Huguet had geen idee. Daarom ging hij naar buiten en vroeg: 'Kan ik u ergens mee helpen?'

'We zijn rechercheurs van het politiebureau van Missoula,' antwoordde de man die achter het stuur had gezeten. 'Ik wil alleen even met Allison praten.'

'Allison is mijn dochter,' zei Huguet, die geïrriteerd begon te raken. 'U zult me toch echt iets meer moeten vertellen.'

'Het is in orde, pap,' kwam de 22-jarige Allison Huguet tussenbeide. Ze was kort na haar vader naar de parkeerplaats gegaan.

Rechercheur Guy Baker, die 1,96 meter lang is en 113 kilo weegt, tuurde neer op Allison, een slanke vrouw met heldere ogen en een paardenstaart. 'Ik wil met je praten,' zei hij. 'We hoeven dit niet te doen waar je vader bij is. Hoe wil je dat we het aanpakken?' Hij liep met Allison bij de auto vandaan om onder vier ogen met haar te spreken, terwijl rechercheur Mark Blood achterbleef bij Kevin Huguet.

‘Hoi,’ zei Baker op vriendelijker toon tegen Allison toen ze een eindje verderop waren gaan staan. Ze hadden elkaar vier jaar eerder leren kennen, tijdens haar eindexamenjaar op de middelbare school, toen ze hem als mentor voor een schoolproject had gevraagd. Dat was voor hen allebei een positieve ervaring geweest. Om uit te leggen waarom hij tijdens de kerstborrel van het bedrijf was gekomen, zei hij: ‘Ik vond het belangrijk om het je zo snel mogelijk persoonlijk te vertellen: ongeveer een uur geleden heb ik Beau Donaldson gearresteerd. Hij heeft een volledige bekentenis afgelegd en nu zit hij in de gevangenis vast.’

Allisons ogen schoten vol tranen van opluchting.

Iets verderop bij de Chrysler werd Kevin Huguet ongeduldig toen hij Allison en Baker zag overleggen. ‘Weet u,’ zei hij een paar minuten later tegen rechercheur Blood, ‘ik wil weten wat er daar aan de hand is. Het is mijn dochter, en ik wil weten wat er aan de hand is.’ Kevin beende abrupt weg om Baker aan de tand te voelen.

‘Ze heeft niets gedaan,’ zei Baker. ‘Zo zit het niet.’ Hij draaide zich om naar Allison en zei: ‘Ik denk dat je echt met je vader moet praten en het hem moet vertellen.’

Allison keek haar vader aan en verklaarde met trillende stem: ‘Beau heeft me verkracht.’

Verbijsterd stond Kevin in de kou op de stoep. Hij worstelde om de woorden te bevatten die zijn dochter zojuist had gesproken en sloeg zijn armen om haar heen. Terwijl hij Allison omhelsde en begon te verwerken wat Beau Donaldson haar had aangedaan, sloegen schok en verwarring om in blinde razernij.

‘Ik dacht dat hij Beau zou gaan opzoeken om hem te vermoorden of zo,’ zei Allison toen ze me over de gebeurtenissen van die avond vertelde.

Beau Donaldson, ten tijde van de mishandeling derdejaarsstudent aan de Universiteit van Montana, zat in het American footballteam van diezelfde universiteit. Allison Huguet studeerde met een sportbeurs aan de Universiteit van Eastern Oregon. Ze waren samen opgegroeid in Missoula en waren sinds groep drie onafscheidelijke vrienden, maar hun relatie was nooit romantisch geweest.

Donaldson had het vaak over Huguet als zijn ‘kleine zusje’, en die genegenheid was wederzijds. Tijdens haar kinder- en tienerjaren beschouwde Huguet Donaldson als de broer die ze nooit had gehad. In de zestien jaar daarvoor hadden Huguets ouders Donaldson in hun huis verwelkomd alsof hij bij de familie hoorde. ‘Als je kinderen hebt, ben je je hele leven bezig om ze te beschermen,’ zei Kevin Huguet tegen me. ‘Maar wie verwacht er nou dat de beste vriend van hun dochter in werkelijkheid een monster is dat haar ’s nachts iets vreselijks aandoet?’

Allison was net zo woedend als haar vader, maar een verwarrende mengelmoes van andere emoties had haar razernij verdrongen. Donaldson had haar op 25 september 2010 verkracht. Ze had vijftien maanden gewacht, en in stilte geleden, voordat ze naar de politie was gegaan. In die periode had ze niemand behalve haar moeder en drie of vier goede vriendinnen verteld dat ze verkracht was – zelfs haar vader en zussen wisten nergens van. Een dergelijke terughoudendheid blijkt vaak voor te komen onder slachtoffers van seksueel geweld. Van hooguit 20 procent van de verkrachtingen wordt bij de politie aangifte gedaan, een statistisch gegeven dat je begrip te boven gaat, totdat je nauwkeuriger gaat kijken naar de manier van berechten van seksuele mishandeling in de Verenigde Staten.

Montana is een uitgestrekt gebied met betrekkelijk weinig bewoners. Missoula is weliswaar de op een na grootste stad van de staat, maar telt slechts 70.000 inwoners. Het is een gastvrije en pittoreske streek met het soort gemeenschap waarvan nieuwe bezoekers zo gecharmeerd raken dat ze binnen enkele uren na hun aankomst al een aanbetalings doen op een huis. Zo’n 42 procent van de bevolking heeft een bacheloropleiding of hoger afgerond, vergeleken met 28 procent in de rest van het land. Er zijn tal van goede restaurants en levendige bars. Een legendarische snelstromende en heldere forel-rivier, de Clark Fork River, stroomt door de binnenstad, met parallel eraan een opgeheven spoorlijn die tegenwoordig een landelijke weg voor fietsers, joggers en wandelaars is. Ten zuiden van de rivier strekken eenvoudige stadswijken zich uit in een brede vallei waar vijf bergketens samenkomen.

Vanaf het ontstaan van Missoula in het midden van de negentiende eeuw tot de laatste decennia van de twintigste eeuw was de plaatselijke economie sterk afhankelijk van hout, dat in het omringende hoogland werd gekapt. Ongeveer 35 jaar geleden braken er echter slechte tijden aan voor de houtindustrie. De meeste houtzagerijen werden gesloten en houthakkers in hun stevige laarzen en karakteristieke broek werden een bedreigde mensensoort. Een reusachtige cellulosefabriek pompte jaarlijks 45 miljoen dollar in de plaatselijke economie (en veroorzaakte soms zo'n kwalijke, laaghangende smog dat automobilisten overdag met hun koplampen aan moesten rijden) tot ze in 2009 haar poorten sloot en voor de sloop werd verkocht.

Tegenwoordig is de Universiteit van Montana veruit de grootste werkgever in Missoula Valley. Met 15.000 studenten en meer dan 800 faculteitsmedewerkers heeft de UM, zoals de universiteit genoemd wordt, een duidelijke stempel op de stad gedrukt. Missoula heeft bijvoorbeeld een veel groter percentage democraten dan de staat Montana in totaal. Het prettige van wonen in Missoula is dat het maar op twintig minuten rijden van Montana ligt, zoals de plaatselijke bewoners graag voor de grap beweren.

Ondanks zijn linkse sympathieën lijkt Missoula in veel opzichten op andere steden van soortgelijke grootte in de Rocky Mountains. De bevolking is daar voor 92 procent blank, voor 2 procent inheems Amerikaans, voor 2 procent Hispanic en voor minder dan 1 procent Afro-Amerikaans. Het gemiddelde gezinsinkomen bedraagt 42.000 dollar en 20 procent van de bevolking leeft onder de armoedegrens. Onder Missoulitanen bestaat veel steun voor het recht om wapens te bezitten en te dragen, en voor het beperken van de rol van de federale overheid.

Missoula kent echter een geheel eigen cultuur, dankzij de versmelting van zijn ruwe *frontier*-achtige verleden met de talloze invloeden van de universiteit. De UM heeft nationaal gerenommeerde studieprogramma's op het gebied van biologie en ecologie, maar is wellicht nog beroemder om haar literaire staat van dienst. Aan de faculteit van het studieprogramma creatief schrijven, dat in 1920 werd gelanceerd, zijn invloedrijke auteurs zoals Richard Hugo, James Crumley en William Kittredge verbonden geweest. In een van zijn weergaloze essays

waarin Kittredge herinneringen ophaalt aan wat hem voor het eerst tot Missoula aantrok, schreef hij:

Ik was op zoek naar wat ik beschouwde als een authentieke wereld om in te wonen. Ik wilde iemand zijn die ik kon begrijpen en verdragen – een romantisch idee dat tegenwoordig nogal afgezaagd lijkt in het Westen. [...] De noordelijke Rockies leken wel een onontdekt land vol geheimen, waar niemand moeite deed om ze te bewaren.

Tijdens een dronken vistripje met Kittredge naar Missoula in 1972 werd Raymond Carver, de godfather van de minimalistische fictie, halsoverkop verliefd op zowel de stad als Diane Cecily, hoofd publicaties van de universiteit. Richard Ford, de romanschrijver en winnaar van de Pulitzerprijs, die in de jaren tachtig drie of vier zeer productieve jaren in Missoula woonde, wordt nog altijd met trots door de inwoners herdacht. De literator die echter vooral met de stad in verband wordt gebracht, is Norman Maclean, auteur van *A River Runs Through It*, vanwege zijn semiautobiografische roman die zich afspeelt in Missoula en bij de nabijgelegen Big Blackfoot River, waarop de met een Oscar bekroonde film met Brad Pitt in de hoofdrol is gebaseerd.

Maar Kittredge, Ford en de Big Blackfoot River doen er allemaal niet toe. De grootste bron van trots voor Missoulianen is zonder meer het American footballteam van de Universiteit van Montana, de geliefde Grizzlies van de Big Sky Conference, dat tijdens de subdivisie van het kampioenschap American football in 1995 en 2001 de landstitel won. Hun record van twaalf Conference-titels op rij vóór 2010 was de op één na langste reeks in de geschiedenis van de eerste divisie van de NCAA. In 1985 schonk de bouwmaatschappij Dennis Washington uit Missoula een miljoen dollar voor de bouw van het Washington-Grizzly Stadium, een prachtige sportfaciliteit met 25.200 zitplaatsen die bijna elke thuiswedstrijd tot aan de nok toe vol zit. Het totale record van de Grizzlies vanaf de opening van het stadion tot 2011 was een verbluffend aantal van 174 overwinningen en 24 verloren wedstrijden.

De Griz spelen niet op hetzelfde eliteniveau als footballgiganten zoals de teams van de universiteiten van Florida, Ohio en Alabama. Eerlijkheidshalve voeg ik daaraan toe dat het record aan overwinningen van de Griz veel minder indrukwekkend zou zijn geweest als ze onder de felle lampen van de Big Ten of de Southeastern Conference hadden gespeeld in plaats van in een tweederangscompetitie als de Big Sky. Niettemin weten de Grizzlies hetzelfde soort fanatisme op te wekken in Missoula als de Florida State Seminoles in Tallahassee en de Alabama Crimson Tide in Tuscaloosa. UM-fans noemen zichzelf *Griz Nation*, de Griz-natie. Missoula is *Grizzlyville*. De verheerlijking van het Griz-football door de bewoners van het westen van Montana kan nauwelijks worden overschat.

Toch hebben recente gebeurtenissen in elk geval enkele Missouliërs ertoe gedwongen hun verering van alles wat met de Griz te maken heeft opnieuw te overwegen. In december 2010 hebben vier teamgenoten van Beau Donaldson uit het UM-footballteam naar verluidt een studente verkracht toen ze te dronken was om zich te verzetten. Omdat de footballspelers beweerden dat de seks vrijwillig was geweest, werden ze niet van een misdrijf beschuldigd. Een jaar later, in december 2011, zouden twee studentes door drie Griz-footballspelers zijn gedrogeerd en seksueel mishandeld. Ook deze belagers werden niet vervolgd.

Toen dit laatste incident door de plaatselijke krant aan het licht werd gebracht, gaf UM-directeur Royce Engstrom Diane Barz, die in 1989 als eerste vrouw zitting had in het Hooggerechtshof van Montana, opdracht om een onderzoek in te stellen. In een voorlopig rapport, dat op 31 december 2011 openbaar werd gemaakt, schreef Barz:

Uit dit onderzoek blijkt dat [...] bewijs van onvrijwillige seks niet binnen het universitaire systeem wordt gemeld. [...] De universiteit dient onmiddellijk passende maatregelen te treffen.

In Barz' eindrapport, dat op 31 januari 2012 werd afgerond, constateerde ze negen seksuele mishandelingen door UM-studenten (niet allemaal footballspelers) tussen september 2010 en december 2011.

Boven aan de lijst stond de verkrachting van Allison Huguet door Beau Donaldson. Barz waarschuwde:

De berichten over seksuele mishandelingen op de UM-campus vereisen onmiddellijk maatregelen en een prompte naleving van de mandaten op grond van de Title IX-wet.* [...] Een campus die verkrachtingen tolereert met een inefficiënt programma, onvoldoende steun voor slachtoffers en onrechtvaardige klachtenprocedures vormt een bedreiging voor alle studenten. [...] Seksuele gewelddaden worden veel te weinig gemeld op universiteitscampussen, en slachtoffers van seksuele mishandeling hebben vaker last van depressies, post-traumatische stressstoornissen, drugs- en alcoholmisbruik en academische problemen.

Diane Barz' rapport zorgde voor onrust in Missoula. Vervolgens onthulde het ministerie van Justitie slechts drie maanden later dat het zelf ook onderzoek deed naar de schijnbare epidemie van seksuele mishandelingen in het westen van Montana. De federale instantie maakte bekend dat er in de drie jaar daarvoor minstens tachtig vermeende verkrachtingen waren gemeld in Missoula en dat het ministerie van Justitie 'mishandelingen van alle vrouwen in Missoula, niet alleen studenten', nauwkeurig zou onderzoeken.

De minister van Justitie, Eric Holder, merkte op: 'De aantijgingen dat de Universiteit van Montana, de plaatselijke politie en het parket van de officier van justitie seksueel geweld niet adequaat hebben behandeld, zijn bijzonder verontrustend.'

De golf van verkrachtingen in Grizzlyville leidde tot zorgwekkende artikelen in landelijke publicaties zoals *The New York Times* en *The Wall Street Journal*. Maar Missoula's reputatie ondervond wellicht de meeste schade door een bericht van 3800 woorden op de website Jezebel, negen dagen na de verklaring van het ministerie van Justitie. Het was geschreven door Katie J.M. Baker en getiteld 'Mijn weekend in de zogenaamde "verkrachtingshoofdstad" van Amerika'. Die ver-

* Onderwijswet uit 1972 die discriminatie op grond van geslacht op scholen en universiteiten verbiedt.

nederende bijnaam ging viraal, wat protesten uitlokte van Missoulianen, die hem oneerlijk vonden.

Uit Bakers scherpe, heldere stuk bleek echter dat ze zelf niet zeker was of die beschrijving wel terecht was. Het opschrift kwam uit de tweede alinea van het artikel, waarin ze een twintigjarige drugsdealer uit Missoula citeerde, die klaagde: ‘Nu denkt iedereen dat we de “verkrachtingshoofdstad” van Amerika zijn,’ en dat direct daarna relativeerde met de opmerking: ‘Maar dat zijn we niet. Missoula is net als elke andere universiteitsstad.’

In feite lijken tachtig verkrachtingen in een periode van drie jaar ‘overeen te komen met de landelijke gemiddelden voor universiteitssteden ter grootte van Missoula,’ zoals Baker in haar artikel opmerkte. Volgens de recentste statistieken van de FBI werd er in 2012 aangifte gedaan van gemiddeld 26,8 ‘verkrachtingen onder dwang van fysiek geweld’ in Amerikaanse steden ter grootte van Missoula – wat neerkomt op 80,4 verkrachtingen in drie jaar. Met andere woorden, het aantal seksuele mishandelingen in Missoula klinkt misschien alarmerend, maar als de cijfers van de FBI kloppen, dan is dat aantal eigenlijk heel gewoon. Verkrachting, zo blijkt, komt overal in de Verenigde Staten afgrijselijk vaak voor.